

Vergaderjaar 2004–2005 A

29 809 (R 1771)

Verdrag inzake bevordering en wederzijdse bescherming van investeringen tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Federale Democratische Republiek Ethiopië; Addis Abeba, 16 mei 2003

Nr. 1

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitters van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 10 september 2004

Ter griffie van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal ontvangen op 28 september 2004.

De wens dat het verdrag aan de uitdrukkelijke goedkeuring van de Staten-Generaal wordt onderworpen kan door of namens een van de Kamers of door ten minste vijftien leden van de Eerste Kamer dan wel dertig leden van de Tweede Kamer of door de Gevolmachtigde Ministers van de Nederlandse Antillen onderscheidenlijk van Aruba te kennen worden gegeven uiterlijk op 28 oktober 2004.

Overeenkomstig het bepaalde in artikel 2, eerste en tweede lid, en artikel 5, eerste en tweede lid, van de Rijkswet goedkeuring en bekendmaking verdragen, de Raad van State van het Koninkrijk gehoord, heb ik de eer u hierbij ter stilzwijgende goedkeuring over te leggen het op 16 mei 2003 te Addis Abeba totstandgekomen verdrag inzake bevordering en wederzijdse bescherming van investeringen tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Federale Democratische Republiek Ethiopië (Trb. 2003, 125 en Trb. 2004, 111)¹.

Een toelichtende nota bij dit verdrag treft u eveneens hierbij aan.

De goedkeuring wordt voor het gehele Koninkrijk gevraagd.

Aan de Gouverneurs van de Nederlandse Antillen en van Aruba is verzocht hogergenoemde stukken op 28 september 2004 over te leggen aan de Staten van de Nederlandse Antillen en de Staten van Aruba.

De Gevolmachtigde Ministers van de Nederlandse Antillen en van Aruba zijn van deze overlegging in kennis gesteld.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
B. R. Bot

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

Toelichtende nota

Algemeen

Het advies van de Raad van State van het Koninkrijk wordt niet openbaar gemaakt, omdat het zonder meer instemmend luidt (artikel 25a, vijfde lid j° vierde lid, onder b, van de Wet op de Raad van State).

In deze nota wordt mede namens de Ministers van Buitenlandse Zaken en van Financiën het op 16 mei 2003 te Addis Abeba tot stand gekomen Verdrag inzake bevordering en wederzijdse bescherming van investeringen tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Federale Democratische Republiek Ethiopië toegelicht.

Een verdrag inzake de bevordering en bescherming van investeringen heeft tot doel investeringen over en weer bescherming te bieden ter aanvulling van de bescherming op grond van de wetten en regelingen van de verdragspartijen en onder andere daarmee zulke investeringen te bevorderen.

Het overleg inzake het onderhavige verdrag heeft plaatsgevonden op initiatief van Ethiopië.

Het verdrag, dat gebaseerd is op het Nederlandse modelverdrag, garandeert non-discriminatoire behandeling van investeringen en een vrije transfer van betalingen verband houdend met een investering. Er worden regels gesteld omtrent onteigening van een investering en eventuele geschillen kunnen aan neutrale internationale arbitrage worden onderworpen.

Het verdrag is uitsluitend in de Engelse taal gesloten.

Op 23 juni 2000 is te Cotonou de Partnerschapsovereenkomst tussen de leden van de groep van staten in Afrika, het Caraïbisch gebied en de Stille Oceaan, enerzijds, en de Europese Gemeenschap en haar lidstaten, anderzijds, met Bijlagen en Protocollen (Trb. 2001, 57) (hierna: de Partnerschapsovereenkomst) tot stand gekomen. De overeenkomst die op 1 april 2003 in werking is getreden, heeft als doelstelling de economische, culturele en maatschappelijke ontwikkeling van ACS-staten te bevorderen en te versnellen, teneinde tot vrede en veiligheid bij te dragen en een stabiel en democratisch politiek klimaat te bevorderen. De kern van het partnerschap wordt gevormd door de doelstelling armoede terug te dringen en uiteindelijk uit te roeien, overeenkomstig de doelstellingen van duurzame ontwikkeling en geleidelijke integratie van de ACS-landen in de wereldeconomie. Het partnerschap biedt een samenhangend kader voor ondersteuning van de ontwikkelingsstrategieën van elke ACS-staat. Elementen van dit kader zijn duurzame economische groei, ontwikkeling van de particuliere sector, stimulering van de werkgelegenheid en verbetering van de toegang tot productiemiddelen.

De artikelen 75, 76, 77 en 78 van Hoofdstuk VII (steun voor investeringen en ontwikkeling van de particuliere sector) bevatten bepalingen inzake respectievelijk de bevordering van investeringen, de financiering en ondersteuning van investeringen, investeringsgaranties en de bescherming van investeringen. Artikel 78, derde lid, van de Partnerschapsovereenkomst bepaalt dat partijen overeenkomen in de overeenkomsten inzake economisch partnerschap algemene beginselen inzake de bescherming en bevordering van investeringen op te nemen, overeenkomstig de beste resultaten die zijn overeengekomen in de desbetreffende internationale fora, dan wel bilateraal. Artikel 15 van Hoofdstuk 5 (overeenkomsten inzake bescherming van investeringen) van Bijlage II (Financieringsvoorwaarden) bevat de beginselen die de partijen bij de tenuitvoerlegging van artikel 78 van de Partnerschapsovereenkomst in acht dienen te nemen. Bij de onderhavige investeringsbeschermingsovereenkomst zijn (en worden) deze beginselen in acht genomen. Wat het Koninkrijk der Nederlanden betreft, geldt de Partnerschapsovereenkomst alleen voor Nederland. Dit verdrag geeft derhalve voor Nederland en de Federale Democratische Republiek Ethiopië uitwerking aan de Partnerschapsovereenkomst.

Het belang van het verdrag

Het belang van het investeringsbeschermingsverdrag voor Nederlandse investeerders is gelegen in het feit dat het verdrag regels bevat die aan hen voor langere tijd zekerheid verschaffen over de behandeling van hun investeringen. Zij hebben in ieder geval recht op de meest gunstige van de behandeling die investeerders van het eigen land of die uit een derde land genieten. De bescherming die het verdrag verder biedt, zoals het recht op vrije transfer en de regels bij onteigening, blijft bestaan ook als de nationale wetgeving gewijzigd zou worden.

Alle investeringsbeschermingsverdragen die het Koninkrijk der Nederlanden sluit, zijn gebaseerd op de Nederlandse modelovereenkomst. Deze is in nauw overleg met het bedrijfsleven ontwikkeld en biedt het bedrijfsleven een toezegging tot bescherming van de investeringen in het andere land. Een investeringsbeschermingsverdrag vormt een kader waar het bedrijfsleven in het buitenland een beroep op kan doen als er bijvoorbeeld een investeringsgeschil is of dreigt.

Economie en bilaterale economische betrekkingen met Ethiopië

Door economische liberalisatie, het geven van bepaalde voordelen aan buitenlandse investeerders en door privatisering, probeert de Ethiopische overheid buitenlandse ondernemingen te interesseren om in Ethiopië te investeren. Vooral nog zijn de directe buitenlandse investeringen echter beperkt van omvang. Om het investeringsklimaat te verbeteren en om meer buitenlandse investeringen aan te trekken, zal Ethiopië meer gerichte maatregelen moeten nemen en de investeringswetgeving moeten verbeteren. De investeringswetgeving moet vooral overzichtelijker en eenvoudiger worden en minder voorwaarden en restricties omvatten. De infrastructuur van het land is nog onderontwikkeld. Toch beginnen buitenlandse investeerders interesse te tonen voor Ethiopië als investeringsland en meerdere buitenlandse investeerders onderzoeken voorzichtig het potentieel van Ethiopië als productiegebied (lage lonen) en afzetgebied (naar schatting 66,2 miljoen inwoners in 2002).

Het economisch liberaliseringbeleid dat sinds 1993 wordt gevoerd, werpt inmiddels zijn vruchten af. De inflatie die in 1991 nog 240% bedroeg, is nu volledig onder controle en in 2002 was er zelfs sprake van een deflatie van 7%. In 2002 lag de groei van de economie op 3%. De economische groei kan nog een extra steun in de rug krijgen indien Ethiopië met het Internationaal Monetair Fonds (IMF) overeenstemming bereikt over de toekenning van een krediet in verband met een structureel aanpassingsprogramma. Hiervoor zijn verdere hervormingen op financieel gebied, alsmede een liberalisatie van het wisselkoersstelsel, noodzakelijk. De groeisectoren van Ethiopië zijn voedselproductie, koffie, huiden, tuinbouw en toerisme. Momenteel is de Ethiopische economie echter nog vooral georiënteerd op de landbouw. Koffie is het belangrijkste exportproduct. Ethiopië is voor zijn deviezen in hoge mate afhankelijk van de export van dit product. Omdat de koffieprijs op de wereldmarkt onderhevig is aan fluctuaties kunnen de opbrengsten uit koffie variëren, hetgeen de deviezenstroom naar het land onzeker maakt.

- De belangstelling van Nederlandse ondernemingen voor Ethiopië als investeringsland is voornamelijk beperkt. Cijfers over de omvang van de directe investeringen van Nederland in Ethiopië zijn niet bekend, maar van investeringen van enige omvang is nu nog geen sprake. Wel is een toenemende belangstelling van Nederlandse bedrijven merkbaar, hoofdzakelijk binnen de landbouwsector, om in Ethiopië te investeren. In 2002 heeft Nederland voor € 19 miljoen uitgevoerd naar Ethiopië (voornamelijk machines en chemische producten). De Nederlandse invoer uit Ethiopië in datzelfde jaar bedroeg € 7,4 miljoen (voornamelijk

lijk landbouwprodukten, zoals koffie, groenten, fruit en oliehoudende zaden).

Koninkrijkspositie

De regeringen van de Nederlandse Antillen en van Aruba hebben te kennen gegeven medegelding van dit verdrag te wensen. De regering van de Nederlandse Antillen beschouwt Ethiopië als een potentiële markt voor export en dienstverlening door bedrijven in de Nederlandse Antillen. Investeringsbeschermingsverdragen kunnen een stimulans betekenen voor de totstandkoming van buitenlandse investeringen en joint-ventures. De regering van Aruba streeft naar diversificatie van de economie en ziet daarbij het aantrekken van buitenlandse investeringen en het bevorderen van de handelsbetrekkingen van Aruba als belangrijke instrumenten. Het vastleggen van bindende normen inzake de behandeling van de investeringen in een investeringsbeschermingsverdrag wordt gezien als een van de middelen ter verbetering van de concurrentiepositie van Aruba.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1 geeft een omschrijving van diverse in het verdrag voorkomende begrippen. Het verdrag dekt zowel directe als indirecte investeringen (investeringsgedaan door een in het gastland opgerichte rechtspersoon of door een in een derde land opgerichte rechtspersoon die onder toezicht staat van een onderdaan van de andere verdragspartij). De omschrijving van de term investeringen (artikel 1, onderdeel a) is niet limitatief. Voor het Koninkrijk en voor Ethiopië, dat volledig ingesloten is door land, zijn aparte definities voor het eigen grondgebied opgenomen (artikel 1, onderdeel c).

Artikel 3 gaat over de behandeling die investeringen op het grondgebied van de andere partij zullen krijgen. Er wordt voorzien in eerlijke en rechtvaardige behandeling van de investeringen en een verbod tot het nemen van onredelijke of discriminatoire maatregelen jegens de investeerder. Dit wordt nader gespecificeerd als de meest gunstige van de behandeling die investeringen van eigen onderdanen of die van derde landen genieten. De voordelen die aan onderdanen van derde landen worden gegeven in het kader van een douane-unie, een economische unie of een vergelijkbare instelling, behoeven niet aan onderdanen van de andere verdragspartij gegeven te worden. De behandeling heeft betrekking op wettig toegelaten investeringen (artikel 3, vijfde lid).

Artikel 4 voorziet met betrekking tot belastingen, heffingen en dergelijke en fiscale voordelen in een behandeling van de investeringen die niet minder gunstig is dan de meest gunstige van de behandeling die investeringen van eigen onderdanen of die van derde landen in gelijke omstandigheden genieten, alsmede in een aantal uitzonderingen op dit beginsel.

Artikel 5 garandeert dat alle betalingen die verband houden met een investering kunnen worden overgemaakt in convertibele valuta zonder beperking of vertraging. De opsomming van categorieën betalingen is niet limitatief. Dit artikel garandeert eveneens de vrije transfer van de in artikel 7 bedoelde compensatie voor verliezen als gevolg van bijvoorbeeld oorlog of revolutie. In het tweede lid is vastgelegd dat, in overeenstemming met de bepalingen van het eerste lid van dit artikel, de overmakingen worden gedaan volgens de van kracht zijnde regels inzake het omwisselen van valuta van de verdragspartij op wiens grondgebied de investering is gedaan, tegen de wisselkoers die van toepassing is op de datum van overmaking. Het tweede lid wijkt af van het Nederlandse modelverdrag en is opgenomen omdat het eerste lid van dit artikel voor Ethiopië een struikelblok vormde. Ethiopië wenste alleen in te stemmen met de term «zonder beperkingen of vertraging» indien er een tweede lid

aan dit artikel werd toegevoegd, waarin de vrije en onbelemmerde overmaking van gelden ondergeschikt wordt gemaakt aan nationale wetgeving op dit gebied. Het Koninkrijk der Nederlanden heeft een dergelijke bepaling niet aanvaard, maar op voorstel van het Koninkrijk werd wel overeenstemming bereikt over het opnemen van een bepaling (artikel 5, tweede lid) waarin is opgenomen dat de transfer zal worden gedaan overeenkomstig de geldende regels inzake het omwisselen van valuta van een verdragspartij, maar wel nadrukkelijk in overeenstemming met de bepalingen van het eerste lid, waarin de vrije en onbelemmerde transfer gegarandeerd is. Daarmee blijft het principe van dit artikel overeind.

Artikel 6 omschrijft de voorwaarden die het onrechtmatig karakter ontnemen aan maatregelen die leiden tot onvrijwillig bezitsverlies van een investering. Er worden waarborgen gegeven voor de betaling van een rechtvaardige schadeloosstelling, waarbij de billijke marktwaarde van de investering, direct voorafgaand aan het bekend worden van die maatregelen, bepalend is en waarbij een vertraging in de betaling daarvan tot compensatie leidt. Het ligt voor de hand dat het recht op rentevergoeding in gaat op het moment dat de investeerder recht heeft op betaling van zijn compensatie in verband met onteigening. Mocht daar een geschil over komen, dan beslist de instantie aan wie het geschil wordt voorgelegd.

Artikel 8 bevat de erkenning van subrogatie met het oog op een uitkering wegens niet-commerciële schade uit hoofde van een investeringsverzekering, zoals op grond van de Regeling herverzekering investeringen.

Artikel 9 behandelt de geschillenbeslechting tussen de investeerder en het gastland, ook wel «diagonale arbitrage» genoemd. Voorzien is in een vriendschappelijke oplossing van een geschil (artikel 9, eerste lid). Als dat niet binnen zes maanden mogelijk is, kan het geschil op verzoek van de onderdaan worden voorgelegd aan een nationaal rechtcollege of worden onderworpen aan internationale arbitrage. Bij internationale arbitrage heeft de investeerder de keuze tussen het Internationale Centrum voor Beslechting van Investeringsgeschillen (ICSID), op grond van het op 18 maart 1965 te Washington tot stand gekomen Verdrag inzake de beslechting van geschillen met betrekking tot investeringen tussen Staten en onderdanen van andere Staten (Trb. 1966, 152, laatstelijk Trb. 1994, 126), hierna ICSID-verdrag. Ethiopië heeft het ICSID-verdrag nog niet geratificeerd. Het Koninkrijk is wel partij bij dat verdrag. Indien één van beide verdragspartijen geen partij is bij het ICSID-verdrag, kan een geschil aan het ICSID worden voorgelegd overeenkomstig de Regels betreffende de Aanvullende Voorziening voor de toepassing van conciliatie-, arbitrage- en onderzoeksprocedures (Trb. 1981, 191). Een geschil kan ook worden voorgelegd aan een internationaal ad hoc arbitrage-tribunaal onder de arbitrageregels van UNCITRAL (Commissie voor Internationaal Handelsrecht van de Verenigde Naties) (artikel 9, tweede lid, onderdeel d).

Rechtspersonen, die onderdaan zijn van een verdragspartij en die voordat het geschil optreedt onder toezicht stonden van een onderdaan van de andere verdragspartij, worden in overeenstemming met artikel 25, tweede lid, onder b, van het ICSID-verdrag beschouwd als onderdaan van de andere verdragspartij (artikel 9, derde lid). Arbitrageuitspraken in een geschil zijn bindend voor de partijen bij het geschil en de tenuitvoerlegging van een arbitrage-uitspraak geschiedt onder nationaal recht (artikel 9, vierde lid). De verdragspartijen stemmen er op voorhand mee in dat een geschil wordt onderworpen aan de in het tweede lid genoemde fora voor geschillenbeslechting (artikel 9, vijfde lid).

Artikel 10 bepaalt dat het verdrag ook van toepassing is op investeringen gedaan vóór het tijdstip van inwerkingtreding van het verdrag. Een vordering voortvloeiend uit gebeurtenissen die zich voordeden vóór de inwerkingtreding daarvan, vallen echter niet onder de bepalingen van het verdrag.

Artikel 12 omschrijft de behandeling van een geschil tussen verdragspar-

tijen. De voorzitter van het arbitrage­tribunaal, bedoeld in dit artikel, moet een onderdaan zijn van een derde land (eerste lid). In het vijfde lid is bepaald dat het tribunaal beslist op basis van de algemeen erkende beginselen van internationaal recht. Het arbitrage­tribunaal bepaalt de kostenverdeling. Een aparte regeling omtrent de kosten die worden gemaakt ten behoeve van de uitvoering van een geschillenbeslechting is daarom niet noodzakelijk.

Artikel 14 geeft aan dat het verdrag een looptijd heeft van 15 jaar, waarna het stilzwijgend wordt verlengd met periodes van telkens 10 jaar, behoudens opzegging met een termijn van zes maanden. In het laatste geval zal een overgangsregeling van 15 jaar gelden ten aanzien van vóór de beëindiging van het verdrag gedane investeringen (derde lid).

De Minister van Economische Zaken,
L. J. Brinkhorst